

& seruat in moribus: qui habet audiendo, & seruat faci-
 ciendo: aut qui habet faciendo, & seruat ea perseue-
 rando, ipse est (inquit) qui diligit me. Notandum ga-
 tum presentis temporis uerbo diceret, qui autem di-
 ligit me, adijcit de futuro, diliget a patre meo: & ego
 diligam eum, & manifestabo ei meipsum. Diligit na-
 que etiam nunc dilectores suos cum patre filius,
 sed nunc diligit ad hoc, ut recte uiuant ex fide, quae
 dilectionem operatur: tunc ad hoc diliget, ut perue-
 niant ad uisionem ueritatis, quam per fidem gestaue-
 rant. Non autem frustra addidit, [& manifestabo ei
 meipsum.] Si uero secundum humanitatem se cun-
 ctis in iudicio manifestabit, solis uero iustis & san-
 ctis diuinitatis gloria, in qua aequalis est patri & spū
 sancto, ad aeternā beatitudinem manifestaturus erit.

IN DIE SANCTO

Pentecostes. Iohan. XIII

In illo tempore dixit Iesus discipulis
 suis: Si quis diligit me, sermonem meum
 seruabit. Et reliqua.

Promissurus dominus spiritum sanctum disci-
 pulis, quales se exhibere debeāt, qui eius habita-
 culum fieri desiderant, in exordio huius lectiōis
 manifestat, cum dicit: Si quis diligit me, sermo-
 nem meum seruabit. In quibus uerbis ostendit, quā
 probatio uerę dilectionis, exhibitio est boni operis.
 Si enim qui non diligit dñm, mandata eius nō custo-
 dit, sine causa eū se diligere confitetur uerbis, & eius
 praecepta non seruat operibus, Iohanne apostolo te-

He qui ait: Si quis dixerit qm diligo deum & fratrem
 suum oderit, mēdax est. Et sicut de falsis fidei p̄fesso
 ribus **A**p̄stolus ait, Cōfitent se nosse deū, factis autē Citi. 6
 negant. Tales dominus in euangelio reprobat, cū di
 cit: Quid autem uocatis me dñe domine, & nō facitis Luc. 6
 quæ dico? Et propheta: Populus hic labijs me ho
 norat, cor autem eorum lōge est à me. Sicut enim iu.
 sus ex fide uiuit, sic fides sine operibus mortua ē, do
 mino dicente: Non omnis q̄ dicit mihi, dñe domine,
 intrabit in regnū cælom, &c. **V**nde Iohannes in Apo Ihaie. 29
 calypsi cum dixisset, Beatus qui legit, & qui audit uer
 ba prophetiæ libri huius, continuo subiunxit: Et ser
 uat ea quę in ea scripta sunt. Amor etem dei ociosus Apo. 1
 esse non potest, quādo ut dominus ait, Ex abundātia Marth. 21
 cordis os loquitur. Aut em̄ magna operatur, si uerus
 amor est: aut si operari renuit, haud amor dicēdus ē.
 Sicut em̄ imperator in hoc intelligit, quod sui milites
 eum diligūt, cum prouinciæ leges eius obseruant: sic
 affectū nostræ dilectionis erga deū ostendimus, cura
 præcepta eius seruamus. **V**nde huic lectiōi paulo su
 perius præmisit, dicēs: Qui habet m̄adata mea, & ser
 uat ea, ille est q̄ diligit me. Et iterū: Si diligitis me, m̄a
 data mea seruate. In dilectiōe uero dei non tantū lin
 gua, sed & manus est intuenda, sicut alibi dñs discipu
 lis ait: Scitis hæc, beati eritis, si feceritis ea. Custodien
 da ergo sunt præcepta dei, quia in custodiendis illis p̄
 parata est retributio multa nimis. De qua retributio
 ne procinus subinfertur: [Et pater meus diliget eū.]
Quid enim dilectori suo filius amplius p̄mittere po
 test, quā ut à patre diligatur? **Q**ui ergo diligit filiū,
 diligitur & à patre, quia idem filius unum est cum pa
 tre, sicut ipse alibi dilectoribus suis dicit: Ipse enim pa

ter amat uos, quia uos me amastis, & credidistis quæ à deo exiit. Notandū autē quod ait, & ad eū ueniemus. Nisi deus trinitas esset, nequaquam pluraliter diceret, [Et ad eū ueniemus.] Vbi cūq; em uenit pater, uenit filius, uenit spūs sctūs. Et ubi cūq; manet pater, manet filius, manet & spūs sanctus. Quia sicut ait Apostolus, Caritas dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum, qui datus est nobis. Et item: **Habitare Christum** per fidem in cordibus nostris. Sed læto corde accipiendum est, quod inferitur: [Et mansionem apud eum faciemus.] Ad quorūdam uero corda deus uenit, sed mansionem nō facit, quia eos per compūctionis gratiam uisitat: sed cum hora compūctionis transierit, & ad iniquitatem redeunt, deū à corde suo repellunt, & in tempore tentationis recedunt. At uero ad electorum cor non solum uenit, sed & mansionem facit: quia eorum mentes sic fixæ sunt in amore diuinitatis, ut ab eius dilectione tempore tentationis non recedant, sed ita domino coherent, ut siue in prosperis, siue in aduersis, semper ipsum benedicere student, dicētes cum Psalmista: **Benedicam dominum in omni tempore.** Cōsiderandum ergo summopere est, quanto studio mansionem suæ mentis præparare debet, qui tantum ac talem hospitem suscipere desiderat. Si em rex aut præpotēs amicus ad domū tuā uenturus esset, cum omni studio eam præparares, superflua abijciendo, necessaria adhibendo, nō solum quæ ad utilitatem, sed etiam quæ ad ornatum pertinent inuestigando. Ita dominum deum tuum in habitaculo cordis tui suscepturus, emunda cōscientiam tuam ab operibus mortuis, & à cogitationibus superfluis

Roma. 5

Eph. 3

Luce. 8

& immundis: quia mundus habitator mūdā quæ-
 rit domum. ad quam non solū uenire, sed in qua ma-
 nere digneur ille, qui ait: **Ecce sto ad ostium, & pul-** Apoea. 3
so, si quis aperuerit mihi, intrabo ad illum, & cœna-
bo cum illo, & ille mecum. Igitur domum mentis no-
 stræ ab squaloribus omnium uitiorum mundare de-
 bemus, & diuersis floribus uirtutum adornare, ut hu-
 militate fulgeat, castitate rutilet, charitate resplende-
 at, ut in corda nostra ueniēs spiritus sanctus, mansio-
 nem faciat. Sed his & de electis explicitis, qui deum
 non solum uerbis, sed etiam operibus diligunt, pro-
 tinus de reprobis dicitur: **Qui non diligit me, ser-**
mones meos non seruat. Sicut enim qui præce-
 pta dei obseruat, etiam tacente lingua se eum dilige-
 re comprobatur: sic qui sermonem eius nō custodit, eū
 se non diligere demonstrat. **Et sermonem quem**
audistis non est meus, sed eius qui misit me
patri. Cum superius sermōe pluraliter posuit, do-
 ctrinam sancti euangelij intelligere uoluit. Cum au-
 tem singulariter adiunxit, [Et sermonem quem
 audistis, seipsum intelligere uoluit,] qui est uerbū &
 sapientia dei, de quo Iohannes alibi ait: In principio
 erat uerbum &c. Recte ergo dicit, [Et sermonē quē
 audistis non est meus, sed eius qui misit me patris.]
 quia filius non à seipso uenit, sed à patre, sicut ipse di-
 cit: **Ego à meipso non ueni, sed pater meus misit me.**
Et sicut filius nō est à se ipso, sic doctrinam suam nō
dicit suā esse, sicut ipse ait: Mea doctrina nō est mea,
sed eius qui misit me patris. Et iterū: **Pater in me ma-**
net, & ego in eo, Et alibi: Ego à me nihil facio. Qui
enim de nullo fit, de nullo procedit, solus est pater.
Filius autem de patre natus, spiritus sanctus à patre

& filio pcedere creditur. Hæc locutus sum vobis, apud vos manens. Nunquid non erat man-

Mat. vlt.

surus cum discipulis, quibus alibi promisit, dicēs: Ecce ego uobiscum sum omnibus diebus usq; ad cōsummationē seculi. Erat utiq; sed ait: [Hæc locutus sum uobis, apud uos manens.] de præsentia corporali dicit, per quam post modicū ab eis recessurus erat. Cui

Luc. vlt.

simile est quod alibi ait, Hæc sunt uerba quæ locutus sum ad uos, cum adhuc essem uobiscum. Quia ergo in articulo passionis hæc loquebatur, mansurus cum eis semper per diuinitatem, recessurus loquitur p humanitatem. Sed quod minus de diuinitate intelligere poterant, p spiritus sancti aduentum se docturū p mittit, cum subiungit: Paracletus autem spiritus sanctus, quem mittet pater in noīe meo, ille uos docebit omnia. Cui simile est quod alibi

Johan. 16

dicit, Adhuc multa habeo uobis dicere, sed non potestis portare modo. Cum autem uenerit ille spūs ueritatis, docebit uos omnem ueritatem. Quia ad intelligēda spiritalia mentes nostras promouebit, patet profecto, nec laboriosa expositione indiget, qre eundem spiritum paracletum nominet. παράκλητος greca locutione, latine consolator siue aduocatus dicit. Bene consolator dicitur, quia mētes fidelīū, ne inter aduersa huius seculi deficiant, spe cælestiū cōsolatur p̄miorum. Bene aduocatus, q̄a pro errore delinquentiū apud patrem interuenit, Apostolo teste, qui ait,

Johan. 15

Nam quid oremus sicut oportet, nescimus &c. Et pulchre eundem spiritum in noīe suo à patre mitti perhibet, quia unius naturæ, eiusdēq; est cum patre potentia, sicut ipse alibi ait: Cū uenerit paracletus, quē ego mittā uobis à patre sp̄m ueritatis, qui à patre proscē-

dit, ille testimoniū perhibebit de me, **Quod** autē ait, **V**ille uos docebit oīa,] subaudiendū est, quæ necessa-
ria sunt, siue ad intelligendū, siue ad docendum. **E**t re-
ctē spūs sanctus oīa docere dicitur, quia in uacuum la-
borat sermo doctoris exterius, nisi interius sit spiri-
tus sanctus, qui illustret cor auditoris, **C**eterū nemo
tam pfectus esse potest in presenti uita, ut oīa de deo
scire possit, maxime cū **A**postolus, q̄ usq; ad tertium
cælum raptus fuisse phibetur, dicat: **E**x parte cogno-
scimus, & ex parte propheramur. **Q**uō uero subiūgit, **r. Cor. 13.**

Et suggeret uobis oīa, quæ cūq; dixerō vo-
bis, spiritus sanctus suggerere dicit, eo q̄ nos sugge-
rentes. i. supplicantes faciat. **Q**uæritur autē quō sug-
gerat, cum suggerere minoris sit, & spiritus sanctus
æqualis patri esse credatur. **A**d quod dicendum, quia
usus iste locutionis in scripturis sacris frequenter in-
uenitur, ut hoc deus agere dicatur, q̄d ut nos agamus
ille perficiat: & orare, ut nos orantes efficiat. **S**icut em̄
spiritui sancto gemere est, eo q̄d nos ad gemendum
inicit, sic suggerere dicitur, eo q̄d nos ad suggerendū
instruat, id est, ea quæ desunt nobis in uirtutibus sup-
plicando postulare faciat. **E**t quia suggerere aliquan-
do subministrare est, patri & filio spiritus sanctus co-
æternus & consubstantialis suggerere dicit, eo quod
nobis diuinā scientiam occulta inspiratiōe ministret,
nō de deorsum, sed de sursum. **V**nde per **A**postolum
dicitur, **Charitas dei diffusa ē in cordibus uestris per** **Roma. 8.**
spiritum sanctum, qui datus est uobis. Postq̄ dñs spi-
ritum paraclerum se discipulis promisit daturus, proti-
nus pacē cōmendauit, dicēs: Pacem relinqno vo-
bis, pacē meā do uobis. **O**stendens quia illi eius
sp̄m accipere merentur & tēplum spiritus sancti fieri.

Isaie. 66. qui pacē inuolatā & concordia cū fratribus seruare iuxta illud propheticum: Super quē requiescet spūs meus, nisi super humilē & quietum & trementem sermone meos. Vnde Iohannes in sua Apocalypsi dicit: Inhabitabo in illis & inambulabo. Pax autē uera est, quę nullo furore accēditur, nulla persecutione per-

1. Cor. 6.

Psalm. 117. turbat, sed inter aduersa huius seculi inconcussus stat animus Christianus: quā sicut per Prophetam dicitur, Pax multa diligentibus legē tuā, & nō est illis scandala. Hanc pacē quasi speciale munus dñs discipulis cō-

Marci. 9.

Psalm. 119.

habere inter uos. Et itē: Beati pacifici, quā filij dei uocabūtur. Quā se nouerat habere qui dicebat: Cū his q̄ oderunt pacē, eram pacificus. Cuius uirtutē & dignitarem quidam sapiens breuiter cōprehendit, dicens:

Pax animam nutrit, retinet concordia pacem.

Pax reprimat lites, concordēs nectit & idem.

Lis pacem metuit, defugit discordia pacem

Odia pax pellit, castum pax nutrit amorem.

Isaie. 48.

Huius uirtutis suauitatem nec nunc impij possidere possunt, cum inter se cōcordare uidentur, sicut scriptura dicit: Nō est pax impijs, dicit dñs deus. Pulchre ergo ait: Pacē relinquo uobis, pacem meā do uobis. Ac si diceret: Do presentibus, relinquo futuris. Siue inchoantibus relinquo perseverantibus do. Et quā perfectior erit pax in futuro, quā in presenti, bene cum addiramēto dixit: [Pacē meā do uobis.] Ibi enim nō solū exterius, sed nec interius cōfictū cū uirtutibus habebimus, ubi summa est pax de uisione cōditoris. Nō quō mundus dat, ego do uobis. Multū distat inter pacē mūdi, & pacē dei. Dat autē mūdus suis amatoribus pacem, quā concordant adulteri cum

adulteris, ebriosis cum ebriosis, rapaces cum rapacibus, homicidæ cum homicidis. Sed hæc pax ad perpetuam discordiam ducit, & in presenti frequenter iurgijs immutatur, & aliquando morte interueniente finitur. Pax autem quam dominus dat, & in presenti amore fraternitatis tranquillum reddit animam Christianam, & in futuro ad societatem perpetuæ pacis perducit. Igitur in pace dei non propter amorem terrenum, sed propter pacem charitatis inuicem amorem habent, ut qui unum patrem habent in caelis, sint in una compage charitatis coniuncti in terris, sicut de primitiua ecclesia dicitur: **Multitudinis credentium erat cor unum & anima una.** Actus. 4.

Horum ergo pax nec iurgijs immutat, nec discordijs rumpitur, nec morte interueniente finitur, sed potius confirmatur: ut quibus unum est desiderium in terris, sit unum premium in caelis. & quia discipulis dominus pacem commendauerat, sciens eis tribulationes & angustias esse venturas, ne inter pressuras seculi pacem amitterent, uerbum exhortationis posuit, dicens: **Non turbetur cor uestrum, neque formidet. Audistis quæ ego dixi uobis, vado et venio ad uos.** Vnde cum alibi eos ad passionem hortaretur, ait: **Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere.** Et iterum, **Nolite timere pusillus grex,** quia complacuit patri uestro dare uobis regnum, sciebat enim quia quo amplius pro eius nomine tribulationes & angustias sustinerent, eo magis gloria eorum crederet. Quia sicut uasa figuli probat fornax, ita homines iustos tentatio tribulationis. In multis locis euangelij legimus, quod cum dominus se a discipulis corporaliter recessurum diceret, non sine graui dolore audire poterat. Vnde cum alibi dixisset, **Vado ad eum qui**

Matth. 10.
Luc. 12

Eccle. 27.

N v

me misit, cōtinuo adiūxit: Sed quia hæc locutus sum uobis, tristitia impleuit cor uestrum. Inde turbati & formidari poterāt, quod quē totis uisceribus diligebant, à se recessurū audiebant. Sed hunc eorū dolorē benigne pius magister consolatur, cū dicit: [Nō turbet cor uestrū neq; formidet] pro eo qđ dixi, [Vado & uenio ad uos.] Si em̄ contristatur quis qđ ego uado, lætificari debet quia uenio, iuxta illud quod alibi dicit, Non turbetur cor uestrum: Creditis in deū, & in me credite. Quia si abiero, & præparauero uobis locum, iterum ueniam & accipiā uos ad me ipsum, ut ubi sum ego, & uos sitis. Et alibi, Non relinqū uos orphanos, ueniam ad uos. Vnde & subditur, Si diligeretis me, gauderetis utiq; quia ad patrem uado, quia pater maior me est. Nunquid nō diligebant apostoli dñm, pro quo etiā mori parati erāt, dicentes: Eamus & nos, & moriamur cū illo? Quid est ergo qđ ait, Si diligeretis me, gauderetis utiq;? Ad quod dicendum, quia nō negat se à discipulis diligi, sed eorum fragilitati condescendens, illorū mentes humanas ad amorē diuinum præparat. Nimirū aliud erat quod in eo principaliter diligebant, & aliud quod minus perfecte. Diligebant enim in eo formam humanitatis principaliter, quā uidebāt, sed minus perfecte formam diuinitatis, quam nō uidebāt. Ac si diceret dñs, Si in me formam diuinitatis principaliter quæ amanda est, diligeretis, gauderetis utiq; quia uado ad patrem, quia pater maior me est. Quæ sententiam male Arrius interpretatur, qui ausus est dicere, filium dei in diuinitate minorē esse patre, non intelligens infelix, qđ in uno mediatore dei & hominum, altera est natura diuinitatis, & altera humane

tatis. In natura quoque diuinitatis non a deo factus, sed ex deo creditur natus, deus de deo, lumē de lumine, coæternus & consubstantialis patri, sicut ipse dicit: **Ego & pater unum sumus.** In natura humanitatis, quæ minoratus est paulo minus ab angelis, minor esse creditur patre, per quam loquitur: [quia uado ad patrem, quia pater maior me est. Et nunc diri vobis priusquam fiat, ut cum factum fuerit credatis. Non solum ad hoc ea quæ uentura sibi erant dominus prædicere uoluit, ut se deum ostēderet, qui uentura nosse posset, sed ut hoc indicio animos discipulorum ad credendum prouocaret, scilicet ut tanto firmiter ea crederent, quanto non aliter, quæ ab eo prædicta nouerāt, impleri cernerent, sicut alibi ait: **Hæc locutus sum uobis, ut cum uenerit hora, eorum reminiscamini, quia ego dixi uobis.** Vnde **Lazarus** resuscitaturus, cum eum mortuum prædixisset, ait: **Gaudeo propter uos, ut credatis quia non eram ibi.** Quod autem subiunxit, **Jam non multa loquar uobiscum,** de corporali locutione dicit. Nam in articulo passionis discipulis hæc loquens, pauca corporaliter eis erat locuturus. Spiritu autem uero quotidie loquitur, quoties sanctum euangelium legitur, uel autoritas sanctæ scripturæ ad memoriam reuocatur: **Uenit enim princeps mundi huius,** **et in me non habet quicquam.** Si principem mundi hoc loco **Pilatum** accipimus, manifestum est quia in eo non inuenit quicquam, sicut ipse summis principibus sacerdotum respondit: **Quid enim mali fecit iste? Ego nullam causam inuenio in homine isto ex his, in quibus eum accusatis, sed neque Herodes, nam remisit illum ad uos, & nihil dignum morte actum est ei. Sed nos melius principem mundi et diabolum intelligimus, qui quodam principatum & ty-**

Johan. 16a

Johan. 14

rannidem in eorum mentibus sibi uendicat, qui potius mundum quam deum diligunt. Contra hunc principem miles castrorum dei certamē inierat, q̄ dicebat:

Eph. 6 Non est nobis colluctatio aduersus carnē & sanguinem. Et item: Ego autē non pugno quasi aerem uerberans, sed castigo corpus meum & in seruitutem redigo, ne forte cum alijs prædicauerim, ipse reprobos efficiat. Iste ergo princeps mundi ad dñm uenit, qñ eum quasi hominem mori cōspiciēs, eius aiām sicut cæteras, q̄s per originale peccatum tenebat, se rapere posse aestimauit. Sed in eo nō repperit quicquam, quia (sicut ait Petrus apostolus) Peccatū nō fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. Inde ergo potestariē, quā in cæteris retinebat, amisit, q̄ gladiū suę percussio- nis cōtra eū, in quo nihil inuenit, exacuit, quia sicut ait Apostolus, Si cognouissent, nunquā dñm gloriæ crucifixissent. De quo alibi à dño dicitur: Nūc hora est ut princeps mundi eiciatur foras. Et item: Videbam sathanam sicut fulgur cadentem de cælo. Vnde & sequitur: Sed ut cognoscat mundus quia diligo patrem. Et sicut mandatū dedit mihi pater, sic facio. Surgite, eamus hinc. In q̄bus uerbis ostendit, non necessitate, sed uoluntate se esse passum. Non em̄ cuiuscunq̄ peccati uinculo constrictus erat, ut necessitate pareretur, sed sola dilectione pro nobis spontanee passionem sustinuit, ut & patris obedientiam impleret, & nos à mortis interitu liberaret. Quod ergo ait, [Sed ut cognoscat mūdus q̄ diligo patrē,] tale est ac si diceret: In hoc ostendo me patrem diligere, quia pro eius noiē tribulationes & angustias sustinere non differo. Siue certe in hoc me ostendo patrem diligere, qui cum possim mortem

Eph. 6**1. Cor. 9.****1. Petri. 2****1. Cor. 2****Johan. 12.****Luc. 10**

uitare, pro eius amore mortem subire non differo,
qm̄ non ueni uoluntatem meā facere. **Imitemur** &
nos pro modulo nostro caput nostrum, ut qui sine
peccato esse non possumus, pro iustitia persecutiōes
pati non timeamus. quia sicut ait **Petrus apostolus**, *1. Petri. 2:*
Christus passus est pro nobis, uobis relinquēs exem-
plum, ut sequamini uestigia eius, qui peccatum nō fe-
cit, nec inuētus est dolus in ore eius. Et impleatur *Matth. 5:*
in nobis, quod dñs ait in euangelio: Beati qui perfecti-
onem patiūtur propter iustitiā. Hinē & apostolus
Petrus nos admonet alibi, dicēs: Nemo uestri patia-
tur q̄si homicida, aut fur, aut adulter. Si aut̄ ut Chri- *1. Petri. 4:*
stianus, non erubescat, sed glōrificet deū in isto noīe.

FERIA SECUNDA

Pentecostes. Iohā. III.

In illo tempore dixit Iesus discipulis suis:
Sic deus dilexit mundum, ut filium suū
unigenitū daret, ut om̄is qui credit in ipso,
non pereat, sed habeat uitam. Et reli.

Vnde notandum, quod eādē de filio dei uni-
genito replicat, quæ de filio hoīs in cruce exal-
tato promiserat, dicēs: **Ut om̄is qui cre-**
dit in ipso, non pereat, sed habeat uitam æter-
nā: Quia profecto idem redemptor & conditor no-
ster, filius dei ante secula existens, filius hominis fa-
ctus est in fine seculorum, ut qui hos per diuinitatis
sue potentiam creauerat, ad perftruendam uitæ bea-
titudinē perēnis, ipse per fragilitatē humanitatis nō-
stræ nos restauraret, ad recipiendam quam perdidit.